

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE
HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Praha, 2016

Jana Prouzová

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA AMU

Hudební umění

Zpěv

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**OSOBNOST EMY DESTINNOVÉ,
JEJÍ ŽIVOT A KARIÉRA**

Jana Prouzová

Vedoucí práce: MgA. Roman Janál

Oponent práce: Prof. Magdaléna Hajóssyová

Datum obhajoby: 6. 6. 2016

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2016

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

MUSIC AND DANCE FACULTY

Art of music

Sing

BACHELOR THESIS

**PERSONALITY OF EMMY DESTINN,
HER LIFE AND CAREER**

Jana Prouzová

Supervisor: MgA. Roman Janál

Opponent of thesis: Prof. Magdaléna Hajóssyová

Date of vindication: 6. 6. 2016

Allotted to the academic title: BcA.

Prague, 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou/magisterskou/disertační práci na téma

Osobnost Emy Destinové, její život a kariéra.

vypracoval(a) samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Abstrakt

Tato práce seznamuje čtenáře se sopranistkou Emou Destinnovou. Nejprve se zabývá jejím životem - počínaje dětstvím, přes první krůčky v kariéře až ke konci jejího pěveckého působení. Dále zmiňuje důležité kolegy a skladatele, kteří ovlivnili její život. Zkoumá její osobnost a hlas. Závěrem práce je zmínka o učitelích, kteří Destinnovou školili.

Klíčová slova: Ema Destinnová, opera, zpěv, hudba, sopranistka, životopis, osobnost, hlas

Abstract

This thesis aims to familiarize readers with the soprano Emmy Destinn. First, the thesis discusses her life – starting with her childhood, over the first steps of her career till the end of her career of a singer. Further mentioned are her most important colleagues, who somehow influenced her life. The thesis examines her personality and voice. Finally, the thesis mentions her teachers.

Key words: Emmy Destinn, opera, singing, music, soprano, bibliography, personality, voice

Poděkování:

Děkuji, vedoucímu své bakalářské práce, Romanu Janálovi, za jeho odborné vedení a cenné rady a připomínky.

Obsah

Seznam příloh.....	10
Úvod	11
1 Život a kariéra.....	12
1.1 Rodiče a sourozenci.....	13
1.2 Dětství	14
1.3 První nezdary v kariéře.....	15
1.4 Úspěchy v zahraničí.....	18
1.5 Čechy a Národní divadlo.....	21
1.6 Významní kolegové	22
1.7 Skladatelé	24
1.8 Činnost za 1. světové války.....	26
1.9 Na sklonku života	28
2 Osobnost E. D.	30
3 E. D. hlas	33
3.1 Emini učitelé	34
Závěr.....	36
Použitá literatura.....	37
Přílohy	38

Seznam příloh

Příloha č. 1: Trio Kittlových sourozenců s oběma rodiči a učitelem Rudolfem Nechvíle (ke kapitole 1.1)

Příloha č. 2: Fotografie malé Emy s mladou matkou Jindřiškou (ke kapitole 1.1)

Příloha č. 3: Fotografie domu v Milešově (ke kapitole 1.2)

Příloha č. 4: První Emina role – Santuzza (ke kapitole 1.4)

Příloha č. 5: Výčet oper, které hrála v ND, podle Rektoryse

Příloha č. 6: Karel Burian (ke kapitole 1.6)

Příloha č. 7: Dihn Gilly (ke kapitole 1.6)

Příloha č. 8: Enrico Caruso (ke kapitole 1. 6)

Příloha č. 9: Ema jako Straussova Salome (ke kapitole 1. 7)

Příloha č. 10: Dihn Gilly s Emou Destinnovou v Pucciniho La fanciulla del west (ke kapitole 1. 7)

Příloha č. 11: Zámek ve Stráži nad Nežárkou (ke kapitole 1. 8)

Příloha č. 12: Destinnová s manželem Halsbachem (ke kapitole 1.9)

Příloha č. 13: Civilní portrét Emy Destinnové (ke kapitole 2)

Příloha č. 14: Otýlie Sklenářová – Malá (ke kapitole 3. 1)

Příloha č. 15: Manželé Loewovi (ke kapitole 3.1)

Úvod

Osobnost Emy Destinové jako téma bakalářské práce jsem si zvolila proto, abych se podrobněji dozvěděla, co stálo za zrodem hvězdy tak velikého jména. Ema Destinová je osobou velmi fascinující – jak povahou, tak kariérním působením. Ráda bych v této práci stručně shrnula její život, od dětství až po stáří, pokusím se nastínit, jakou byla osobností a jací lidé ji provázeli v jejím životě – od rodičů, přes učitele až k významným kolegům a skladatelům.

Knih o Emě Destinové najdeme mnoho, ať už jsou to životopisné knihy, či výběr vzpomínek a dopisů jejich blízkých. Z této práce bych chtěla udělat jakýsi stručný přehled o jejím životě a zároveň se zamyslet nad tím, jak kariéra působila na její osobnost a naopak jak se její osobnost promítla do její kariéry. Závěrem bych se ráda zamyslela nad tím, zda jsou tyto vlivy i v dnešní době a ovlivňují osobnosti dnešních pěvců.

Začnu kapitolami o dětství a rodině Emy, protože abych se dostala k samotné osobnosti, je třeba znát prostředí a vztahy, ve kterých vyrůstala. V kapitolách týkající se kariéry chci ve zkratce zmínit nejen úspěchy (kterých bylo vskutku mnoho, a jen na kapitolu o jejich úspěších by mi nestačil rozsah celé práce, proto se o nich zmíním jen krátce), ale také tvrdé začátky, smutné okolnosti během 1. světové války a ještě tvrdší konec jejího života. Další kapitola bude náležet nástinu Eminy osobnosti na základě četných vzpomínek lidí, kteří se s Emou znali osobně. Poslední kapitola je věnována Emině hlasu a jejím učitelům, kteří se zasloužili o „vybroušení“ jejího obrovského talentu a byli jí oporou.

1 Život a kariéra

Podle křestního listu¹ se Ema Destinnová (vlastním jménem Emilie Paulina Jindřiška Kittlová) narodila jako první dítě 26. února 1878 rodičům Jindřišce a Emanueli Kittlovým. *„Narodila se v hodině, kdy šel kolem jejich domu v Kateřinské ulici »proti blázinci« pohřební průvod: přišla na svět škaredá jako vrána s černým porostem na špičaté hlavě, s pytlíčky pod očima, až se její krásná matka zhrozila.“*²

V celé práci je Ema jmenována pod svým pseudonymem Destinnová, který převzala v průběhu své kariéry od své pedagožky zpěvu Marie Loewe-Destinn. *„Mé příjmení Kittlova nikdy se mi nelíbilo. Ani se ke mně nehodí. V Drážďanech nevrážili na mne pro svůj slovanský původ a drážďanské listy psaly, že se divadlo poslovanšťuje. Abych po těchto útocích nevystoupila opět s týmž jménem, zvolila jsem jméno Destinnová po své učitelce. Telegraficky jsem si vyžádala souhlas, telegraficky došla odpověď souhlasící.“*³

¹ List je vyobrazen v knize *Ema Destinnová a její jihočeské sídlo* autorů Fürbacha, Procházky, Berglové a Lewitové.

² PLEVKA, B. *Život a umění Emy Destinnové*, s. 11

³ REKTORYS, A. *Ema Destinnová*, s. 109-110

1.1 Rodiče a sourozenci

Emanuel Kittl, otec Emy Destinnové, patřil podle pramenů, ze kterých je čerpáno, mezi upravené kavalíry s dobrým srdcem. Badatelka Bayerová píše, že byl bohémem. Narodil se v rodině sládků a pivovarníků. V Praze vlastnil 23 domů, 2 pivovary, lihovar, mnoho stavebních pozemků (od Nuslí až po Národní muzeum), a 2 doly, kde se těžilo stříbro a antimon. Díky svým majetkům a příznivé finanční situaci si mohl dovolit být sponzorem. Protože miloval hudbu, hlavně divadlo a operu, stal se mecenášem ve sféře hudební (podporoval chudé umělce), za což byl mnoha lidmi milován. Hrál na klavír. Nutno podotknout, že přispěl nemalými částkami na stavbu Národního divadla. Byl zakladatelem a vydavatelem *Hudebních listů*, *Correspondance Slave*⁴ a *Všeslovanského časopisu pedagogického*. Když bylo Kittlovi 32 let, oženil se stejně starou Jindřiškou Šrůtovou. Měli spolu 5 dětí, které byly všechny hudebně nadané. Mezi nimi byla i Ema, kterou Kittl nejvíce zbožňoval, právě kvůli její lásce ke zpěvu a opeře.

Matka Jindřiška Šrůtová byla představitelkou tichého a jemného člověka. Než se provdala za Emanuela Kittla, chtěla se stát operní pěvkyní. Učila se v Pivodově škole, potom dokonce v Miláně a Paříži. Kromě pěvecké aktivity hrála na klavír. Po sňatku se svých tužeb vzdala ve prospěch rodiny a údajně se nikdy nevyrovnala s rolí ženy v domácnosti.⁵

Sourozenci: Sestra Jindřiška se narodila rok a půl po Emě, byla jakýmsi protipólem své starší sestry - měla světlé vlasy, sličný obličej, ale přísný výraz, působila chladně, namyšleně. Hrála na housle. Bratr Emanuel, nejstarší ze synů Kittlových hrál na violoncello. Jako děti tvořily Ema, Jindřiška a Emanuel trio Kittlových sourozenců (děvčata na housle a Emanuel na violoncello). Prostřední ze synů se jmenoval Viktor a nejmladší Antonín.⁶

⁴Pozn: Časopis pro česko-francouzské styky

⁵ Z lit.: REKTORYS, A. *Ema Destinnová*

⁶ Z lit.: PLEVKA, B. *Život a umění Emy Destinnové*

1.2 Dětství

Vyrůstala ve velkém domě, v bohatých poměrech – otec měl mnoho majetků (již bylo zmíněno v kapitole 1.1). Její první vychovatelkou byla Léa de Vandeville⁷ – profesorka a Francouzka šlechtického původu.⁸

Ema Destinová je popisována jako neposedné dítě, klukovského typu, která si hrála raději s kluky než děvčaty. Prolézala s nimi ploty, a ve všech klukovinách se snažila být nejlepší.⁹ *„Když bylo prádlo v neckách již připraveno do vyvářky, vzala harmoniku, strčila ji co nejhlouběji až na dno, nalila oleje a posypala popelem. V lomech nachytala žáby a schovala na polici pod hrnečky. Stará kuchařka, když na ni žáby skákaly z odklápěných hrnečků, mohla se hrůzou vyděsiti.“*¹⁰

Stávalo se, že malou Emu celý den museli nechat hledat, protože se ztratila, ale nakonec ji vždy našli. Jak vyrůstala, začala se její osobnost krystalizovat a na povrch vyplouvala její muzikalita (projevovala se od 5 let), zděděná hlavně z matčiny strany a dobrosrdečnost a bohémství ze strany otcovy. Období puberty ovšem u Emy neznamenaloby období zklidnění se z klukovských her. Pubertu s ní již prožívali její učitelé (herečka Otýlie Sklenářová-Malá a manželé Loewovi), kteří pro tuto dobu měli sice pochopení, ale museli mladý talent šikovně „podchytit“, aby se pozornost na vývoj neodvrátila až příliš a nadání se nerozplynulo v mladičkových rozmarech. Své dětství prožívala do roku 1890 (do svých 12 let) v Milešově, kde přicházela do styku s horníky, čímž si vybuodovala vztah k chudým. Se sourozenci se ovšem jako malá nesnesla, což by se dalo přikládat k její výjimečnosti a potřebě pozornosti.¹¹

V jejích 5 letech, kdy se u Emy začaly projevovat hudební vlohy, ji otec dovedl k Rudolfu Nechvílemu (viz kapitola 3. 1), aby tyto vlohy mohla rozvíjet.

Měla také obrovskou vášeň pro literaturu a již ve svých 16 letech napsala své první divadelní hry, které měly premiéru o dva roky později – v r. 1896 („U cíle“, „Dvojí hřích“ a „Pod praporem umění“).

⁷ Pozn: Žila v letech 1864 - 1938

⁸ Z lit.: PLEVKA, B. *Život a umění Emy Destinové*

⁹ Z lit.: REKTORYS, A. *Ema Destinová*

¹⁰ REKTORYS, A. *Ema Destinová*, s. 11

¹¹ Z lit.: REKTORYS, A. *Ema Destinová*

1.3 První nezdary v kariéře

První předzpívání, které absolvovala, když ukončila studia v dramatické škole (u Otýlie Sklenářové-Malé, viz kapitola 3. 1), se konalo v Národním divadle za přítomnosti ředitele divadla Františka Adolfa Šubrt¹², kapelníka Mořice Angra a korepetitora Adolfa Čecha, který ji doprovodil na klavír. Myslela, že bude zpívat s orchestrem v orchestrálním sále, místo toho však zpívala v malé zkušebně. Předvedla dvě árie z Bizetovy¹³ Carmen¹⁴ (Habaneru a Sequidillu), pevně přesvědčena, že oslní. Verdikt byl ale opačný, než čekala. „*Slečno, zdá se mi, že se při zpívání rozčilujete. Doporučuji vám, abyste brala sprchy.*“¹⁵

Zaznělo z úst ředitele Šubrt. K tomu, jak zpívala, se však nikdo nevyjádřil. Ema se z této zkušenosti na chvíli zhroutila a otcí se rozplynul sen. O výsledku předzpívání se v literatuře od Rektoryse¹⁶ i Plevky¹⁷ píše, že dopadl negativně proto, že byla Ema z bohaté, vlivné rodiny a bylo známo, že mnoho takových rodin chtělo, aby jejich potomkové působili na českých scénách, aniž by vlastnili mnoho talentu.

Po odmítnutí v Čechách se Ema v červnu 1897 rozjela do Drážďan předzpívat Ernstu von Schuchovi, šéfovi dvorní opery. K přezpívání si připravila árie Mozartovy¹⁸ Paminy¹⁹, Verdiho²⁰ Leonory²¹ a Wagnerovy²² Alžběty²³. Zažila první úspěch, když jí bylo na základě přezpívání nabídnuto pětileté angažmá. Měla zde nastudovat roli Paminy a Alžběty. V Drážďanech se cítila osamocená, toužila se vrátit zpět do Čech, ale vydržela díky podpoře její sestry a učitelů Loewových (více v kapitole 3.1). „*Nezapomínejte (3. října 1897), že 18leté děvče si musí svoji posici pomalu vydobýti, stojí-li na tak významné půdě, na jaké dnes stojíte. Nezapomínejte, že každý začátek jest těžký a že na počátku nutno velmi, velmi mnoho se obrnit trpělivostí. Není to veselé, ale vezměte tuto dobu tak,*

¹² Pozn: Žil v letech 1849 – 1915, spisovatel, dramatik, ředitelem ND 1883-1900

¹³ Pozn: Bizet Georges – francouzský skladatel (1838 - 1875)

¹⁴ Pozn: Opera o 4 dějstvích, libreto: Henri Meilhac a Ludovic Halévy

¹⁵ PLEVKA, B. *Život a umění Emy Destinnové*, s. 16

¹⁶ Pozn: Český hudební kritik a historik (1877 - 1970)

¹⁷ Pozn: Hudební spisovatel, napsal např. publikace a studie o Beethovenovi, Lisztovi, Wagnerovi, Chopinovi

¹⁸ Pozn: Wolfgang Amadeus M. (1756 - 1791), rakouský hudební skladatel, klavírní virtuos

¹⁹ Pozn: Role princezny z dvouaktové opery Die Zauberflöte, libreto: Emanuel Schikaneder

²⁰ Pozn: Giuseppe V. (1813 – 1901), italský operní skladatel

²¹ Pozn: Postava ze čtyřaktové opery Il Trovatore, libreto: Salvatore Cammarano

²² Pozn: Richard W. (1813 – 1883), německý hudební dramatik, skladatel

²³ Pozn: Postava z tříaktové opery Tannhäuser, libreto: Richard Wagner

čím opravdu jest: dobou soustředění, příprav a doufejme i dobou přechodu ke krásnému uměleckému postavení. Prosím tedy o klid, veselost a o pohled obrácený k cíli, jehož dosahnouti není lehké a jenž jest dosažitelný jen okamžitou obětí."²⁴ Jednalo se o úryvek z dopisu, který psal Thomas Loewe vystrašené Emě. Vydržela, ale po první orchestrální zkoušce byla poslána zpět do Čech. Literatury se v důvodech poslání Emy zpět do Čech liší: Podle Plevky zkouška nedopadla dobře. Nemohla se shodnout s orchestrem a nebyl shledán předpokládaný talent. Hartman zase píše, že tento nezdar má na svědomí intrikářství německých zpěvaček.²⁵ „Pravým důvodem propuštění bylo něco docela jiného: Ema se stala obětí německé nenávisti k Čechům, a byla tedy propuštěna z důvodů politických, a nikoli pro své hlasové a herecké nedostatky, jak jí intendant tvrdil.“²⁶ Důvody nejsou až tak podstatné, vliv na Emu byl stejný, zdrcující. Po další špatné zkušenosti přišla opět podpora od Thomase Loewe. Byl totiž znalý zákulisního prostředí divadla, takže nebral první neúspěchy jako tragédii. Díky svým zkušenostem věděl, že začátky prosazení umělce jsou těmi nejtěžšími. Aby bezradnou Emu podpořil, napsal v dopise: „Neměl bych Vám to říkat, ale přece Vám to řeknu. Věříte, že tomu trochu rozumím? Tedy. Ve Vás vězí tak veliká hodnota, že – ač tu stojí krásné a veliké, skvělé drážďanské divadlo, brzy pro Vás nebude divadla dosti krásného a dosti velikého. Tímto sebevědomím se obrňte, avšak bez arogance, vždyť člověk má věděti a cítiti, jakou má cenu. A sny, jež Jste u nás snila, všechny se uskuteční, až dobudete posice, kde se Vám nikdo již neodváží něco říci. Pak uvidíte, co jsme Vás v těchto velikých konturách učili, že jest zcela to, co se k Vašemu velikému talentu hodí. (12. října 1897)“²⁷

Další pokus se konal v Berlíně v Theater des Westens. Opět byla odmítnuta. Ředitel Hofpauer jí zhodnotil slovy: „Hudbě nerozumí, pranic, ale moji rádci mi říkají, že nemáte hlasu. A sám vidím, že jste ošklivá! Tu se opravdu nedá nic dělat.“²⁸

Ema propadla panice, protože po tolikátém nezdaru nevěděla, zda má na to být pěvkyní. Chtěla se vzdát. „Kapelník Thomas Loewe jí napsal, že je

²⁴ REKTORYS, A. *Ema Destinnová*, s. 101

²⁵ Pozn: Hartman píše, že po tomto fiasku již v Drážďanech nikdy nevystoupila

²⁶ POSPÍŠIL, M. *Ema Destinnová. Pěvecká legenda*, s. 38

²⁷ REKTORYS, A. *Ema Destinnová*, s. 109

²⁸ REKTORYS, A. *Ema Destinnová*, s. 110

pevně přesvědčen o jejím talentu a jestliže zběhne a vrátí se domů, ať mu nechodí na oči.“²⁹

²⁹ HARTMAN, E. Královna zpěvu Ema Destinnová ve vzpomínkách Marie Martínkové, s. 13

1.4 Úspěchy v zahraničí

Po čtyřech letech nezdarů se Ema konečně dočkala uznání v Lübecku, když předzpívala hraběti von Hochbergovi³⁰. „Konečně jsem zpívala. A pak stál přede mnou muž, jenž s úsměvem dobrotivě tiskl mi ruku. Ten muž založil můj osud.“³¹ On se stal jejím zastáncem. Dlouho se přemýšlelo, se kterou rolí bude debutovat, nakonec bylo rozhodnuto pro Santuzzu ze Sedláka Kavalíra³² od P. Mascagniho³³, která byla provedena v Neues königliches Operntheater, což je divadlo, ve kterém dvorní opera hrávala v létě. Ema si sice přála debutovat v roli Seliky (G. Meyerbeer - Afričanka) nebo Senty (R. Wagner - Bludný Holanďan), ale Thomas Loewe byl rád za Santuzzu, neboť byl přesvědčen, že jednoaktová opera je pro začínající zpěvačku tím nejlepším. Podle něho by se mělo začínat pomalu, aby bylo kam stoupat. Ne, že by byla tato role jednoduchým úkolem, ale výhodou je kratší trvání opery. 19. července 1898 tedy debutovala dvacetiletá Ema Destinnová jako Santuzza v berlínské dvorní opěře. Debut dopadl výtečně – mnoho kritik chválilo ztvárnění role jak pěvecky, tak výrazově.³⁴ „Zanechala v ‚Cavallerii‘ tak výborný dojem, že se nám jeví mezi známými pěvkyněmi této role v Berlíně jako nejsympatičtější, ačkoliv se mezi nimi nalézají umělkyně znamenité pověsti a větších uměleckých zkušeností. (Kreuz Zeitung)“³⁵

Zde bylo vidět, že pětileté studium u manželů Loewových a nesmírná výdrž při opovrhování měli smysl. Právě v roce 1898 začala vycházet nová hvězda operních scén – Ema Destinnová. Následovaly další úspěchy v rolích Valentina (Hugenotti - Meyerbeer), Carmen (Carmen - Bizet), Alžběta (Tannhäuser - Wagner), Mignon (Mignon - Thomas), Agata (Čarostřelec - Weber) atd. Do některých těchto rolí „naskočila“ Destinnová jako záskok za nemocné zpěvačky a některá představení zpívala dokonce bez zkoušky (např. Alžbětu za slečnu Egliovou) nebo jen s jedinou zkouškou. Svou pohotovostí poněkud zastrašila své kolegyně - bály se představení odříkat, aby příležitosti nepadly opět na ni, neboť každý věděl, že byla Ema schopna

³⁰ Pozn: Bolko von H. (1843 – 1926), intendant Dvorní opery v Berlíně, skladatel

³¹ REKTORYS, A. *Ema Destinnová*, s. 113

³² Pozn: V originále: Cavalleria rusticana, 1 dějství, libreto: Giovanni Targioni-Torzetti a Guido Menasci

³³ Pozn: Pietro M. (1863 – 1945), italský skladatel, tvůrce „veristického“ operního slohu

³⁴ Z lit.: REKTORYS, A. *Ema Destinnová*

³⁵ REKTORYS, A. *Ema Destinnová*, s. 115

nejen nastudovat roli narychlo, ale svým výkonem ještě uměla předčit své kolegyně. Vystupovala také na mnoha koncertech - stávalo se, že zpívala ob den.

Další velká příležitost přišla s rolí Markéty (listopad 1898). Dvě hodiny před představením se rozhodla, že zachrání představení, přestože tuto roli nikdy před tím nezpívala veřejně. Bylo to tak narychlo, že diváci nestihli být obeznámeni se změnou zpěvačky písemně. Divadlo si velmi vážilo této pomocné ruky, protože nemuselo rušit představení. Také Thomas Loewe byl velmi potěšen tímto počinem. V dopise nešetřil chválou nad jejím talentem, vynaloženým úsilím a pohotovostí. Radil jí, aby se nechávala obdivovat, ale protože znal divadelní prostředí, kladl jí na srdce, aby dělala vše s rozumem, aby si užívala, čeho dosáhla, ale hlavně, aby neměla vážný vztah. *„Vážná láska jest zkázou umělecké kariery.“*³⁶

V roce 1902 prosadila provedení Smetanova Dalibora na berlínské operní scéně. Trvalo jí to několik let.

Po třech letech působení v Berlíně se dostala do Wagnerova Bayreuthu. Byla požádána vdovou Cosimou Wagnerovou³⁷, aby přijela zkonzultovat roli Senty³⁸, kterou měla předvést na letních bayreuthských slavnostech. Tuto příležitost nejprve odmítla, protože v této době prodělala nervové zhroucení. Chtěla odjet do Čech, aby si odpočinula, ale nakonec se Cosimou nechala skrze dopisy přemluvit a v bayreuthských slavnostech účinkovala. I proto, že to bylo přání jejího otce. Wagnerovy opery zpočátku nesnášela. Stěžovala si na ně v dopisech M. Urbánkovi³⁹. Ovšem později v dopise otci píše, že Wagnerovi přišla na chuť. *„Přímo oslnivě vystoupila sl. Destinnova jako Senta, jejíž výkon lze nazvat nepřekonatelným. Co podává tato umělkyně poetického v této neobyčejně sympatické ženské postavě, ve spojitosti se sladkým hlasem a jemným hudebním přednesem jest přímo vynikající.“*⁴⁰

³⁶ REKTORYS, A. *Ema Destinnová*, s. 120

³⁷ Pozn: Žila v letech 1837 – 1930, dcera skladatele Liszta, manželka skladatele Richarda Wagnera, pořadatelka Bayreuthských slavnostních her

³⁸ Pozn: Role v tříaktové opeře Bludný Holanďan Richarda Wagnera, libreto: Richard Wagner

³⁹ Pozn: Mojmir U. (1873 – 1919), hudební skladatel

⁴⁰ REKTORYS, A. *Ema Destinnová*, s.125

Představení bylo tak výtečné, že Cosima Wagnerová napsala Emě v dopise, že chtějí Bludného Holandána zařadit na program a počítají s její účastí.

Léta berlínská byla pro Eminu kariéru lety nejkrásnějšími. Prožívala soustavných 10 let svého růstu a zdokonalování se, za což byla odměněna příznivými kritikami a nadšeným publikem a byla připravena na světové scény, které později dobyla. Vážila si základu, který si vybuodovala v Berlíně a nechtěla na něj zanevřít – bylo to město jejich úspěchů. Když přišla nabídka z Metropolitní opery v New Yorku (v r. 1906), která slibovala kromě prestiže i lepší finanční ohodnocení, nechtěla Destinnová přerušit všechny kontakty v Berlíně. Zažádala proto písemně o navýšení platu a prodloužení dovolené, aby mohla zároveň vyhovět podmínkám Metropolitní opery, ale odpověď nedostala. Musela v berlínské opeře skončit, i když ji to mrzelo. Nešlo jí o peníze, byla ochotná zpívat za mnohem menší plat v Berlíně než za velké sumy v New Yorku. Vlivem nacionalismu se už do Berlína nevrátila, přestože se o to v roce 1927 pokusila.⁴¹

Za tu dobu vystupovala i koncertně v mnoha evropských zemích, jen v Itálii ne, protože tu považovala za zemi plnou krásných hlasů a neodvažovala se s nimi rovnat.

Roku 1904 se začala proslavovat v Covent Gardenu v Pucciniho operách. Tehdy jí její učitel Loewe napsal, že od začátku byl přesvědčen, že je její hlas předurčen k italské opeře.⁴²

V roce 1905 slavila úspěch v Londýně (v operách Aida⁴³, Hugenotti⁴⁴) a v londýnské premiéře Madame Butterfly⁴⁵.

Roku 1909 proslavila českou operu v New Yorku, neboť zazpívala hlavní roli v Prodané nevěstě⁴⁶. Toto představení mělo veliký úspěch. „Učinili zde Smetanu slavným. Kdo z nás ještě před týdnem znal jeho jméno?“⁴⁷

⁴¹ Z lit.: REKTORYS, A. *Ema Destinnová*

⁴² Z lit.: REKTORYS, A. *Ema Destinnová*

⁴³ Pozn: Čtyřaktová opera skladatele Giuseppe Verdiho, libreto: Antonio Ghistanzoni

⁴⁴ Pozn: Pětiaktová opera skladatele Giacoma Meyerbeera, libreto: Eugenio Scribe a Émile Deschamps

⁴⁵ Pozn: Tříaktová opera skladatele Giacoma Pucciniho, libreto: Giuseppe Giacosa, Luigi Illica

⁴⁶ Pozn: Tříaktová opera skladatele Bedřicha Smetany, libreto: Karel Sabina

⁴⁷ REKTORYS, A. *Ema Destinnová*, s. 162

1.5 Čechy a Národní divadlo

Ema milovala svou rodnou zemi a český národ. Byla představitelkou opravdového vlastenectví. Raději by zpívala v Čechách za malé peníze či zadarmo než všude jinde v cizině třeba za veliké honoráře. Když byla v cizích zemích, stýskalo se jí po české krajině, cítila se osamocená.⁴⁸ I přes to, že byla na prvním předzpívání do Národního divadla hrubě odmítnuta (viz kapitola 1. 4), chtěla v něm účinkovat. Po tomto fiasku si jela své dobré jméno vydobýt do ciziny, kde čekala, až jí Národní divadlo osloví. Stalo se tak až po úspěchu v Bayreuthu v roce 1900, kdy se pozitivní ohlasy donesly z německých tisků do českých zemí. Tehdy o ni Národní divadlo projevilo zájem. Měla pro vedení divadla znovu zazpívat, aby ukázala své kvality, ale Emu to urazilo a žádného předzpívání se nezúčastnila. Protože Čechy opravdu milovala, provedla několik dobročinných koncertů po rodné zemi. Znepokojila tím vedení Národního divadla (dále jen ND), které jí nabídlo účinkování hned v několika operách, z čehož ale sešlo, protože si obě strany finančně nevyhověly.⁴⁹

Roku 1901 si v ND konečně zazpívala Bizetovu Carmen a Thomasovu Mignon. Publikum bylo nadšené. V ND se znovu objevila až o dva roky později jako Mařenka ve Smetanově Prodané nevěstě a opět jako Mignon.

Přestože Ema slavila v zahraničí ohromné úspěchy a kritiky ji vychvalovaly, když zpívala v Čechách, kritiky si vždy „něco našly“. Ráda zpívala pro český národ, ale vyčerpávalo jí to z důvodu věčného nespokojení kritiků a také proto, že v Čechách musela hrát v jedné sezoně mnoho rolí najednou, na což nebyla ze zahraničí zvyklá (tam zpívala méně titulů vícekrát). Navíc některé role měla nastudované ve více jazycích, a tak si musela dávat pozor, aby v celém představení „nepřesedlala“ na jazyk jiný.⁵⁰

Roku 1909 byla prohlášena čestnou členkou Národního divadla. Členství ND si vážila více než jakékoliv pocty v zahraničí.

⁴⁸ Pozn: Píše o tom ve svých dopisech

⁴⁹ Z lit.: PLEVKA, B. *Život a umění Emy Destinové*

⁵⁰ Z lit.: MARTÍNKOVÁ, M. *Život Emy Destinové*

1.6 Významní kolegové

Karel Burian – (1870 – 1945), český hrdinný tenorista. Seznámili se v Berlíně (zpívali zde oba v premiéře Straussovy *Salome*⁵¹), často spolu zpívali (nejen v Berlíně, ale také v Londýně či Americe). Burian píše, že jakožto zkušenější (v branži se pohyboval o 3 roky dříve než Destinnová) byl Emě oporou a byl vždy připraven podat jí pomocnou ruku. Destinnová však toho tvrzení nesdílí a zmiňuje, že jako krajan neměl zájem jí pomáhat. Jeho první žena Františka Jelínková byla stejný hlasový obor jako Ema, tudíž upřednostňoval svou ženu – neměl zájem o konkurentku.⁵²

Enrico Caruso – (1873 – 1921), oblíbený italský tenor. Setkali se roku 1904 v londýnské Covent Garden, poprvé spolu zpívali v Leoncavallově opeře *Pagliacci*.

V roce 1905 zpívali titulní role v *Madame Butterfly* a od tohoto okamžiku vznikla jedinečná dvojice: Destinnová – Caruso. Společně účinkovali v New Yorku, Londýně, Paříži i Německu. Zažívali veliké úspěchy, kdy po skončení představení trval neutuchající potlesk a při odchodu z divadla se nemohli prodat davem fanoušků a nesčetné množství květin se sotva vešly do kočáru. Byli přáteli nejen na jevišti, ale i v osobním životě. Díky tomu vznikalo hodně spekulací, zda se budou brát, ale jejich vztah byl čistě přátelský (Ema byla zapřísáhnuta, že si vezme pouze Čecha).⁵³

Roku 1910 byla v New Yorku premiéra opery *La fanciulla dell west*, kde společně vstoupili na přání skladatele Pucciniho.

V roce 1921 Caruso zemřel v důsledku nemoci, zánětu pohrudnice. „ Byl to obzvlášť mužně znějící, kovový a neochvějný orgán, jehož základem a jakýmsi souzvukem spodních elementů duše žalující prorážel prvek smyslně-sladkého timbru. Představovala jsem si cello, jehož kobylkou taženy by byly struny na způsob violy d'amour – a zažalování nadpozemského tohoto hlasu právě v oné arii Caniově nalezlo plnou dynamiku neporovnatelné své krásy a dostihlo výrazu nejhlubšího, nejtrpčího lidského utrpení. Ten hlas stoupal lehce do výšek a zářil barvou starých gobelínů, nekřičel nikdy a nevtíral se. Byl obdivuhodný

⁵¹ Pozn: Jednoaktová opera, libreto: Oscar Wilde

⁵² Z lit.: REKTORYS, A. *Ema Destinnová*

⁵³ Z lit.: PLEVKA, B. *Život a umění Emy Destinnové*

ve své pružnosti a mužné, rozvážné síle. Já však nejvíc obdivovala plnost a sametovou hloubku krásné, bohaté střední polohy a barytonového zabarvení hlubších tónů.“⁵⁴ – napsala Destinnová po jeho smrti.

Dihn Gilly – (1877 – 1940) alžírský baryton, učil se v Paříži. S Destinnovou se seznámili v roce 1910, kdy při nácviu opery *La fanciulla dell west*, chytil Emu do náruče padající ze splašeného koně. V Londýně pak byli partnery na jevišti po řadu let. V roce 1914 společně odkoupili Zámek ve Stráži nad Nežárkou, kde Destinnová ráda trávila čas. Dihn Gilly a Ema Destinnová spolu měli vztah. Museli se však odloučit v sezoně 1914 – 1915, kterou přislíbila Destinnová v Metropolitní opeře v New Yorku. Gilly ji nemohl doprovázet neboť *„jako francouzský státní příslušník byl ihned internován, zatím v relativně příjemném prostředí strážského zámku s jedinou povinností: hlásit se denně ve strážnici ve Stráži.“*⁵⁵

Ema chová k Dihnovi vřelé city a přemýšlí o svatbě, píše o tom v dopisech sestře. Kvůli situaci v Čechách jí byly dávány rady, aby si nechala udělat americké občanství, než co odcestuje do Čech. To odmítá se slovy, že po svatbě bude mít stejné občanství jako její manžel.⁵⁶

⁵⁴ REKTORYS, A. *Ema Destinnová*, s. 159

⁵⁵ PLEVKA, B. *Život a umění Emy Destinnové*, s. 98

⁵⁶ Z lit.: REKTORYS, A. *Ema Destinnová*

1.7 Skladatelé

Puccini Giacomo – (1858 – 1924), italský operní skladatel. Měl pro hlas Emy Destinové slabost. Miloval ji, ale ne jako ženu, nýbrž jako umělkyni. Byla pro něho múzou. Když uslyšel Emu zaspívat jeho Toscu, byl unesen a rozhodl se, že napíše operu přímo pro ni – *La fanciulla dell west* (v překladu *Děvče ze zlatého západu*), která měla premiéru roku 1910 v New Yorku. Destinová velmi ráda zpívala Pucciniovské opery, protože v nich nacházela život, oheň a vokální part jí seděl. Byla přesvědčena, že Puccini se musí líbit každému. „*Když zpívám Pucciniho, je mi jeho hudba heslem a vynakládám všechny síly k jeho prožití a prvořadě reprodukci.*“⁵⁷ Neměla konkurenci v jeho operách.

Strauss Richard – (1864 – 1949), německý skladatel hudebních dramát. Destinová se Straussem spolupracovala velmi ráda, vážila si ho jako skladatele a dirigenta. Strauss byl zase okouzlen výkonem Emy v jeho opeře *Feuersnot*, a když dopsal *Salome*, prohlásil, že titulní roli *Salome* psal přímo pro Destinovou. Ta ji zpočátku nechtěla zpívat, zalekla se náročnosti partu, ale stejně ji nastudovala a pak prohlašovala, že je to její nejskvělejší role.⁵⁸ „*Stala se pro ni nejvelkolepějším úspěchem. Provedla titulní roli mistrně, s oslňující mohutností svého hlasu, s hudební dokonalostí a úchvatným hereckým podáním.*“⁵⁹

V interview pro berlínské noviny básnila o Richardu Straussovi jako skladateli, který dokázal lidskost zhudebnit ve svém díle a nedával postavám operní patetičnost na rozdíl od Wagnera. Vyvyšovala v něm Strausse nad Wagnera, Wagnera popisovala jako skladatele, který neumí vnést lidskost na podium, vše jí připadalo nucené, neopravdové. Tímto veřejným výrokem sice polichotila Straussovi, ale pobouřila německé posluchače. Účinkování Destinové v opeře *Salome* skončilo po dvanáctém představení, kdy odmítla vystoupit v dalším představení, protože jí tento part hlasově namáhal. Skladatele tento počín mrzel, ale na umělkyni nezanevřel, nadále ji choval v úctě.⁶⁰

⁵⁷ REKTORYS, A. *Emá Destinová*, s. 178

⁵⁸ Z lit.: REKTORYS, A. *Emá Destinová*

⁵⁹ REKTORYS, A. *Emá Destinová*, s. 142

⁶⁰ Z lit.: REKTORYS, A. *Emá Destinová*

Janáček Leoš – (1854 – 1928), český skladatel nového směru. Měl veliký zájem, aby Destinová zpívala titulní roli Její Pastorkyně – Jenůfu. Věděl, že by jeho dílo mohla dostat do povědomí lidí právě zbožňovaná Ema. Ta nejprve přislíbila, že se roli naučí a bude jí zpívat, když ale po podrobnějším nahlédnutí do partitury zjistila, jak je role náročná a „krkolomná“, z domluvy vycouvala. Janáčkovy písně ovšem interpretovala ráda.⁶¹

⁶¹ Z lit.: PLEVKA, B. *Život a umění Emy Destinové*

1.8 Činnost za 1. světové války

Roku 1914 začíná sezóna v Metropolitní opeře v New Yorku. V této době se v New Yorku ještě válečné situace neprojevovaly. Teprve v listopadu 1915, kdy podle informací z knihy Plevky vystupovala Destinnová v opeře pouze ve dvou měsících – lednu a prosinci a ve zbylých měsících koncertovala po amerických městech.

O dva roky později chtěla z Ameriky odjet domů. Dr. Salaba-Vojan⁶² (Bayerová píše, že byl údajně jejím partnerem při zprostředkování zpráv pro vedení protirakouského odboje) jí řekl, aby nejezdila, protože tušil, že přes Rakousko ji už nepustí zpátky, kvůli jejímu podezření z převozu tajných zpráv. Na to mu odpověděla: „*Marnost nad marnost, já tu zůstatí nemohu. Vyhlídku na život zcela dle vlastní volby a chuti mne příliš vábí. Ryby hříbky, zahradnictví, to vše úplně mne zajalo ve svá pouta a zoufala bych si tady bez tohoto všeho, já, člověk zvyku, jako svobodný pták uzavřený ve zlatou klec... Ta solidní základna našeho venkovského bytí mi děsně tady schází. A mé starožitnosti, obrazy, knihy stále doplňované – celý můj život! A proto musím jeti...*“⁶³

Dne 21. dubna 1916 zazpívala poslední představení v Metropolitní opeře jako Madame Butterfly, dostala mnoho nových smluv na nadcházející sezóny a odcestovala domů do Čech. „*Cestu ovšem spojila opět s převzetím velezrádného materiálu.*“⁶⁴ K převzetí došlo poprvé v říjnu 1915. Ze záhadného důvodu nebyla zadržena (spekulace o vlasteneckém úředním spojenci či jiné vlivné osobě), ale byla sledována jako podezřelá a nesměla za hranice Rakouska.

O tajných zprávách se píše, že „*...zpočátku mívala heslovitě napsané tajnou abecedou neviditelným inkoustem na hedvábí šatů.*“⁶⁵ Ale nejdůležitější informace měla v hlavě. Byla schopna zakreslit postavení vojsk na mapě a předat tak doma zprávy ze zahraničí.⁶⁶

Roku 1917 chtěla odcestovat do Ameriky, aby splnila smlouvu s Metropolitní operou a Filharmonií New York, ale Rakousko jí nevydalo pas.

⁶² Pozn: Jaroslav S. V. – redaktor Hlasu národa v Chicagu, jako první vydal korespondenci s Emou Destinnovou

⁶³ REKTORYS, A. *Emě Destinnové*, s. 170

⁶⁴ BAJEROVÁ, M. *O Emě Destinnové*, s. 81

⁶⁵ BAJEROVÁ, M. *O Emě Destinnové*, s. 82

⁶⁶ Z lit. : BAJEROVÁ, M. *O Emě Destinnové*

Dostala podmínku - když zazpívá ve Vídni pro rakouský Červený kříž, pas dostane. Odmítla a do konce války musela zůstat v Čechách. Pianista Samuel jí nabídl sňatek, aby ji vysvobodil z Čech a aby smlouva v New Yorku mohla být splněna s tím, že se nechají zase rozvést. Ema nabídku nepřijala.

Po návratu z Ameriky se přestěhovala na zámecké sídlo ve Stráži nad Nežárkou. „Stráž ji prakticky připravila o celé jmění, jehož se za svou uměleckou dráhu domohla. A také o kus zdraví.“⁶⁷

1923 se provdala za mechanika Halsbacha⁶⁸.

⁶⁷ PLEVKA, B. *Život a umění Emy Destinnové*, s. 97

⁶⁸ Pozn: Josef H. (1898 – 1955)

1.9 Na sklonku života

Po válce v letech 1919 – 1928 zpívala nejen v Čechách, ale opět v zahraničí (Amerika, Anglie, tehdejší Jugoslávie, Německo, Maďarsko aj.) Do ciziny se jí opět nechtělo, zvykla si na svůj domov, ale potřebovala si vydělat peníze, tak byl odjezd nezbytný.

Poslední léta svého života trávila v ústraní – uzavřená mezi zdmi strážského zámku, který chátral, protože už neměla finanční prostředky na opravy. Moc se o ní nemluvilo, a když ano, tak spíše ve smyslu pošpinění jejího jména či znevážení zásluh. Přílišné vlastenectví bylo „na škodu“.⁶⁹

Rozhodovalo se o tom, zda má Ema vyučovat na konzervatoři. Ministerstvo kultury jí chtělo svěřit pedagogickou funkci, aby své zkušenosti předávala mladším generacím, ale dlouho se rozmýšlelo, zda by měla pěvkyně zájem přerušit svůj konečně poklidný život na zámku za nejistou dráhu pedagogickou. Když došlo k rozhodnutí dosadit Emu jako pedagoga na konzervatoř a poslové nesli zprávu na zámek, zjistili, že už je pozdě.⁷⁰ *„Aby byl dán výraz ztrátě, kterou konservatoř utrpěla, bude v konservatoři postavena nad školníkovou lóží busta Emy Destinové s nápisem: Zde měla učit Ema Destinová, ale nelítostný osud ji vyrval z našeho kruhu.“*⁷¹

Roku 1930 umírá na lékařské prohlídce v Českých Budějovicích. „Odešla náhle, jako by se její strádající duše rozletěla do říše věčných písní, po nichž se jí znovu zastesklo.“⁷²

Její památka je pochována ve Slavíně na Vyšehradě. Na svůj vlastní hrob si sama rok před smrtí napsala epitaf:

„Zda kvetou fialky tam na leštinské hrázi?
Zda drobné ruce dětí z písku domky staví,
kde matným stříbrem ocelově svítí staré řeky tok?

⁶⁹ Z lit.: HARTMAN, E. *Královna zpěvu Ema Destinová*

⁷⁰ Z lit.: PLEVKA, B. *Život a umění Emy Destinové*

⁷¹ PLEVKA, B. *Život a umění Emy Destinové*, s. 177

⁷² MARTÍNKOVÁ, M. *Život Emy Destinové*, s. 170

Starobylé zbytky zašlých časů šumí v dubech staletých,
věky zkazky kolébají v jejich mocných korunách,
kde hnízdí havran prastarý a datli klepou v staré dřevo tlející.

Sny moje přeletují tam, kde bílých racků křídla
zářnou křivkou protínají modrých výší taje,
jich obraz v zrcadle se chvěje lesklé, tiché hladiny,
leknínů kde růže blednou divnou vody pohádkou...

Žijící, již smíte dosud všechny tyto krásy smavé zřít,
vzpomeňte si při přeletu bílých racků samot
duše mé, jež dozajista vtělena do některého z nich,
znova vždy se vrací v místa štěstí svého zašlého.

1929

Ema Destinová⁷³

⁷³ MARTÍNKOVÁ, M. *Život Emy Destinové*, s. 170-171

2 Osobnost E. D.

Bajerová⁷⁴ píše, že Ema vždy dokázala okouzlit a přivést na sebe pozornost. Ačkoliv její sestra Jindřiška byla půvabnější, Ema v sobě měla něco, čím dokázala připoutat oči druhých, zvláště pak pánských. Měla uhrančivý pohled a rozverné, nespoutané způsoby. Milovala empír.⁷⁵

O složitosti povahy a osobnosti se u Emy se píše v mnoha literaturách. Byla povahy velmi temperamentní, vášnivá, smyslná, ale také umanutá. Měla velké srdce a byla opravdovou vlastenkou, milovala Čechy.⁷⁶ „Dnes večer Gioconda – mám bídnou a smutnou náladu, pero se vleče po papíře jako husa s přeraženým křídlem, zdá se, že za sebou táhne nějakou mdlou a nevyslovenou myšlenku – Spleen! Chápu to dobře: jsou to nervy, které po dobu 3 neděl byly horečně a pevně napjaty – teď je stagnace, všechno bolí a vlastně nevím proč – nudím se vlastní hrou na klavír a čtením... Nic, šedivé nic – a za uši mne tahá ona neviditelná a srdce zkrušující mátoha. To ovšem v New Yorku! V naší Praze jediný pohled na Petřín by všecko spravil.“⁷⁷

Ze vzpomínek významných a blízkých lidí, také z dopisů je vidno, že byla osobou vsutku velkého charakteru a citlivé povahy. „Historik Josef Šusta charakterizoval ve svých vzpomínkách Kittlovic Emu jako »přitloustlé děvče nečisté pleti a cikánského typu akcentovaného velkými náušnicemi« a prozradil, že tehdejší její přítel Otto Farstr si stěžoval na Eminy romantické nálady. Ale nebyla to jen náladovost. Její stavy mají hlubší kořeny: uzavírá se do sebe, trpí trudomyslností. Vzplane prvními láskami a čeká na zázraky, které se nedostavují. Svému mladému příteli Martinovi Fričovi píše z letního pobytu v Milešově mnoho dopisů a ještě více básniček, žije svým snům a představám, a proto ji všední realita odpuzuje a neuspokojuje. Nikdo ji, jak je přesvědčena, nerozumí, cítí se zbytečná a nešťastná. Nevěří v té době ani opravdovosti citů svých rodičů.“⁷⁸

Jak se dá chápat už jen z této citace, Ema procházela citovými zvraty, které, bohužel, nekončily ani pubertou. Rozptýlení ze zamilovanosti, které bylo

⁷⁴ Pozn: Marie B. (1902- 1993), česká publicistka

⁷⁵ Z lit: BAJEROVÁ M. *O Emě Destinnové*

⁷⁶ Z lit: PLEVKA, B. *Život a umění Emy Destinnové*

⁷⁷ PLEVKA, B. *Život a umění Emy Destinnové*, s. 77

⁷⁸ PLEVKA, B. *Život a umění Emy Destinnové*, s. 15

u Emy časté, mohlo ohrozit její kariéru. Na začátku jejího působení v divadle měla problémy, ale i díky manželům Loewovým byly zažehnány, neboť se Loewovi snažili Emu umravňovat.

Protože Ema milovala domov a velkou část svého života strávila v zahraničí, měla sklony k povrchním společenským zábavám, které mohly ohrozit její pověst jak osobní, tak uměleckou. Aby se cítila více jako doma, tak si do svého berlínského domu nastěhovala nábytek z Prahy.

Je datováno, že v dubnu 1899 se pokusila spáchat sebevraždu – skočila z pavlače rodinného domu na Vinohradech.⁷⁹

Z dopisu Robertu Schlosserovi: „Nevydržím to zde, sama nad sebou si zoufám. Jako by celá má chuť k životu byla zůstala na oné cestě s těmi vraty v zeleni, nebo někde na rudé ploše některé malostranské střechy. Ztratila jsem samu sebe. Mám Vám psát, co stále dělám. Tak lehká odpověď: nic. Ráno se válím do půl desáté v posteli a chci vstávat. Schází mi síla k tomu a zůstanu ležet. Pak mi zas chybí odhodlanost obléci se. Jde to za sebou, bývaly časy, kdy neznala jsem nervózu... Teď sedím, ruce v klíně a dívám se okem do korun žlutnoucích už stromů, nežiji, nejsem, nemyslím ani... Jen ta jedna touha, ukrytá na dně, probudí mne často: pryč, pryč! Z města toho zoufalého, v dál domů, kde bych zas našla vše, po čem má smutná duše touží...“⁸⁰

Své stesky si později krátila v restauracích a kavárnách, což nezanechalo její pověst čistou. Šeptal si o jejích rozmarech celý Berlín. To jí vytýká Thomas Loewe v dopise 3. září 1898: „*Ponechme stranou, jaký vliv to musí časem míti na Vaše zdraví, ponechme stranou, do jakého světla se vystavuje v očích velkého publika tak mladé stvoření, nemluvme o tom, že by nějaký lump toho mohl použití, aby Vás uveřejněním těchto nepatřičných věcí zruinoval – posuzujme jen ve Vašem zájmu, jaké následky by to mohlo míti pro Vaši budoucnost, pro Vaše postavení.*“⁸¹ Připomíná jí, že by její budoucnost mohla padnout v zatracení vzhledem k závisti a zlomyslnosti ostatních pěvců, kteří vše ještě zveličí.

⁷⁹ Z lit.: BAJEROVÁ, M. *O Emě Destinnové*

⁸⁰ POSPÍŠIL, M. *Emě Destinnové. Pěvecká legenda*, s. 39

⁸¹ REKTORYS, A. *Emě Destinnové*, s. 118

Další stránka Emy poukazuje na její ctižádost, pohotovost, když čelila výzvám, které se naskytly při opravdu rychlých záskocích za některé zpěvačky. Málokterá zpěvačka je schopna, udržet nervy „na uzdě“, když ví, že určitý part ještě nezkoušela, či nezpívala veřejně, a ještě triumfovala.

Podle vzpomínek z knihy Marie Martínkové byla Ema osobou, která se nikdy nesvěřovala.

3 E. D. hlas

„Destinnová není ani osoba z toho světa, je to bytost z vyšších planet, která k nám omylem nebo snad nějakým posláním zabloudila nebo byla seslána, ale je to někdo docela jiný než my.“⁸²

Nejkrásnější na Emině hlase byly výšky, které obdivoval celý svět. Marie Martínková⁸³ ve svých vzpomínkách píše, že měla hlas velký, sametový, kulatý, ne ostrý, který přímo hladil duši, díky své citovosti. Měla perfektně zvládnutou techniku zpěvu, plasticitu hlasu a ohromnou dynamickou škálu.⁸⁴ Hlas Destinnové musel být vskutku něco fenomenálního. „*Psali o něm: zázračný hlas. A že už takový hlas nikdy nebude.*“⁸⁵

Uměla velmi dobře cizí jazyky, německy, francouzsky, italsky, anglicky.

„Vychvalující její dokonalou výslovnost cizích řečí, která ji příznivě uváděla ve styk s cizím obcenstvem, neměli bychom ani my zapomínati, jak krásně mluvila a zpívala Destinnová česky. Z jejích úst nad med sladší plynula řeč, z jejích úst zněl český jazyk neobyčejně lahodně, její výslovností dosahovala naše mateřština téměř krás italštiny.“⁸⁶

Hodnocení pěvcova hlasu a umění interpretace se posuzuje nejlépe z živého koncertu či představení, kdy se může hodnotit i atmosféra vystoupení a schopnost pěvce vtáhnout publikum do děje. Pokud zde již tato možnost není, zbývají k posouzení nahrávky, které ovšem mohou lehce zkreslovat a absentuje u nich ona „nálada okamžiku“. Co se týče Destinnové, je k dispozici škála gramofonových desek s jejími nahrávkami. „*Její hlas byl kovový, zářivý, sametový, barevný, všechny krásné vlastnosti, které hlas může mít, měl ten její. A i kdyby její desky byly nahrány třeba dnes, přece to nebude takové jako skutečnost.*“⁸⁷

⁸² HARTMAN, E. Královna zpěvu Ema Destinnová ve vzpomínkách Marie Martínkové, s. 104

⁸³ Pozn: Žila v letech 1886 – 1972, básnířka a spisovatelka, služebná Emy D.

⁸⁴ Z lit.: HARTMAN, E. *Královna zpěvu Ema Destinnová ve vzpomínkách Marie Martínkové*

⁸⁵ HARTMAN, E. Královna zpěvu Ema Destinnová ve vzpomínkách Marie Martínkové, s. 105

⁸⁶ REKTORYS, A. *Ema Destinnová*, s. 15

⁸⁷ HARTMAN, E. Královna zpěvu Ema Destinnová ve vzpomínkách Marie Martínkové, s. 105

3.1 Emini učitelé

Rudolf Nechvíle – bývalý důstojník. Byl prvním Eminým učitelem, u kterého se učila hrát na housle. Píše se, že právě on přivedl Emu v jejich osmi letech jako zázračné dítě a tehdy měla své první veřejné vystoupení.

Ferdinand Lachner – (1856 – 1910), český houslista, dalším z učitelů hry na housle, který vyučoval na konzervatoři, kde se Ema učila i hře na klavír.

Jak je psáno, oba tyto nástroje prohloubily zpěvaččinu muzikalitu, smysl pro rytmus a intonaci a hudební představivost. Dle mého názoru je kombinace těchto dvou nástrojů výborným základem pro perspektivní budoucnost zpěvačky, neboť housle rozvíjí velmi intenzivně hudební sluch, přesněji řečeno čistotu intonace melodické linky a klavír naopak napomáhá harmonickému cítění, což se později zúročí v učení nového repertoáru. Umělec s takovými hudebními zkušenostmi je pohotovější a učí se mnohem rychleji.

Ludevít Procházka – (1837 – 1888), český hudební kritik. Nebyl jejím učitelem, ale právě on byl hybatelem věcí, kdy se Ema od houslí začala soustředit na zpěv. Všiml si krásy jejího hlasu, když mu ji Emanuel Kittl představil, aby mu zazpívala, a trval na tom, aby se k někomu chodila učit.

Sklenářová-Malá – (1844 – 1912) herečka Prozatimního a Národního divadla, od roku 1893 dávala Emě herecký základ v dramatické škole Národního divadla. V Emě viděla velký talent.

Manželé Loewovi – chtěli učit na konzervatoři, když se přestěhovali z Vídně do Čech. Byli ale odmítnuti a to je vedlo ke zřízení si vlastní soukromé pěvecké školy. Pan Kittl se dozvěděl o škole manželů Loewových, ale sám o nich moc nevěděl. Poradil se s přáteli a ti mu doporučili, aby svěřil Emu do jejich rukou.

Marie Loewová - (1846 – 1921), (rodným jménem von Dreger) narozena roku 1837 ve Vídni. Mezzosopranistka účinkující na německých i italských scénách. Zvolila si umělecký pseudonym Destinn. Studiím zpěvu se věnovala ve Vídni a v Miláně u Maestra Mezzocattiho. V literaturách o Destinnové se píše, že je Mezzocatti vynikající italský učitel bel canta, jak jeho italská technika Marii velmi ovlivnila, začala se díky ní zaměřovat na italskou a francouzskou tvorbu,

avšak v jiných literaturách (o italských pedagogích, bel cantu, italské literatuře ani v internetových zdrojích) není o Mezzocattim jediná zmínka. Ve Vídni působila v letech 1861-1866, kde se osobně poznala s Richardem Wagnerem a pod jeho vedením účinkovala v jeho operách. Po působení ve Vídni byla do roku 1868 v opeře La Scala v Miláně, jako sólistka. Má za sebou účinkování v mnoha divadlech např.: v Budapešti, v Londýně (Covent Garden), Turín (Teatro Regio), Bologna (Teatro Comunale), Bergam (Teatro Riccardi) aj. Představovala se např. v rolích: Eboli (Verdi – Don Carlos) Brängane (Wagner – Tristan a Isolda), Selika (Meyerbeer – L'africane), Ortuda (Wagner – Lohengrin), Leonora (Donizzetti – La Favorite), Fides (Meyerbeer – Le Prophète) a dalších. Její životopis nabízí také škálu koncertní činnosti.

Vdala se za korepetitora dvorní opery ve Vídni Thomase Loewa. Oba manželé načerpali spoustu zkušeností v Itálii. Poznali zde mnoho italských zpěváků, Thomas zdokonaloval svůj přehled o italský repertoár, Marie se naučila metodu bel canta.⁸⁸ Emu si oba oblíbili a začali s pěveckým výcvikem roku 1892, který trval pět let. Byli pro ni něco jako rodiče, zvláště pak po smrti Jindřišky, její matky. Destinovou neustále podporovali, dávali jí najevo jak velké vlohy má, jak se musí chovat v každodenním životě, aby zvládla profesi zpěvačky, neboť je to úloha, která s sebou nese tvrdý režim, disciplínu a vytrvalost, byli totiž přesvědčeni, že stojí u zrodu velkého fenoménu.

Emu nechtěli nechat zpívat veřejně do doby, než se ukončí školení hlasu. To znepokojovalo Kittla i přes to, že metodám výuky věřil. *„Vyhledal proto jednoho dne Thomase Loewe, v kavárně u arcivévody Štěpána (dnes hotelu Šroubkova), kde mistr po celodenní práci v tichém koutku četl noviny a přistoupil k němu s nespělou otázkou: „Věříte, že s Emy přece něco bude?“ Odpovědí byl upokojen a jeho důvěra nabyla opět nových sil. Odpověď zněla: „Nebude-li z ní světová veličina, dovolím vám, abyste mi přede všemi řekl, že jsem osel.“⁸⁹*

Vše nasvědčuje tomu, že již od počátku považovali Emu Destinovou za budoucí pěvkyni světového formátu.

⁸⁸ Pozn: Bel canto – italská pěvecká technika

⁸⁹ REKTORYS, A. *Emu Destinová*, s. 100

Závěr

Závěrem této práce je zamyšlení se nad tím, kolik úsilí se musí věnovat tomu být dobrým pěvcem. Kolik odříkání a potlačení přirozenosti je třeba, aby umělec naplnil své touhy a zároveň splnil očekávání jak rodiny a blízkých, tak „cizího“ publika. Destinnová je pravým příkladem člověka, který byl stále obklopen lidmi, přepychem a přesto se cítil sám a stýskal si po rodině a domově. Možná by umělkyně žila šťastněji, kdyby dostala šanci v Čechách a mohla zde v plném nasazení vyplňovat večery svým krásným uměním, místo toho si však musela svou čest získat zpět v zahraničí. Otázkou je, zda by byla pěvkyní světového formátu, kdyby nebyla odmítnuta v rodné zemi. Je možné, že by žila poklidný život a byla „hvězdičkou“ pouze u nás, takže je pro náš národ vlastně výhodné, že to takto dopadlo.

„Pro všechny naše pěvce – Destinnovou nevyjímaje – byla ovšem vnucená cizina požehnáním a základem jejich vzrůstu, a těžko lze říci, že by se jejich umělecký vývoj byl vytvářel ve stejně velkých rysech, kdyby byli zůstali doma, i když základy doma nabyté byly již na poměry zcela mimořádné.“⁹⁰

Citovaná myšlenka Rektoryse se zdá být nadčasová. Znímám několik našich umělců (které není třeba jmenovat), kteří jsou svým uměním výjimeční a přesto zde nejsou pozýváni. Nevzdali se, své štěstí zkusili v zahraničí a nyní se těšíme z jejich velkolepých úspěchů všude po světě. Ptám se, jak je toto možné?

Díky zkoumání Eminy osobnosti jsem si uvědomila, že mnohé překážky mohou být naopak požehnáním v kariérním i osobním růstu: nikdy se nevzdávat, neboť profese zpěváka je o neustálém zdokonalování se a obušování trpělivosti a síly osobnosti.

Je zajímavé, kolik věcí Ema vykonala pro Čechy i přes to, že se k ní několikrát otočily zády. Fascinuje mě, jak pevná a odhodlaná byla. Většina umělců by na svůj národ za takových okolností zanevřela (za předpokladu, že by byla tak hodně žádána v zahraničí), ale Destinnová byla jiná. Jsem vděčná za to, že máme v oblasti hudby vzory takového formátu, takového charakteru.

⁹⁰ REKTORYS, A. *Ema Destinnová*, s. 108

Použitá literatura

- BAJEROVÁ, Marie. *O Emě Destinnové*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1979. ISBN 33-572-79. 141. s
- BRANBERGER, Jan; MÜNZEROVÁ, Zdeňka. *Svět v opeře*. 3. vyd. Praha: Orbis, 1947.
- HARTMAN, Emil. *Královna zpěvu Ema Destinnová ve vzpomínkách Marie Martínkové*. Praha: Orbis, 1995. Svět hudby. ISBN 80-235-0043-0. 213 s.
- HOLZKNECHT, Václav; TRITA, Bohumil. *Ema Destinnová: ve slovech i obrazech*. 1. vyd. Praha: Panton, 1972. 305 s.
- MARTÍNKOVÁ, Marie. *Život Emy Destinnové*. 2, doplněné vyd. Plzeň: E. Kosnar, 1946. 171 s.
- PLEVKA, Bohumil. *Život a umění Emy Destinnové*. 1. vyd. Praha: AZ servis, 1994. ISBN 80-901554-3-X.
- POSPÍŠIL, Miloslav. *Ema Destinnová: pěvecká legenda*. Praha: Petrklíč, 2000. ISBN 80-7229-047-9. 303 s.
- POSPÍŠIL, Miloslav. *Z operního Olympu: pěvecké legendy 20. století*. 1. vyd. Praha: Brána, 2009. ISBN 978-80-7243-416-9. 286 s.
- PROCHÁZKA, Boris; FÜRBAACH František. *Ema Destinnová a její jihočeské sídlo: Emmy Destinn und ihr südböhmischer Sitz: Emmy Destinn and her South Bohemian seat*. Třeboň: Carpio, 1999. ISBN 80-901945-6-7.
- REKTORYS, Artuš. *Ema Destinnová. Životopis*. Praha XVI: Nakladatel Otto Girgal, 1936. 257 s.

Přílohy

Příloha č. 1⁹¹

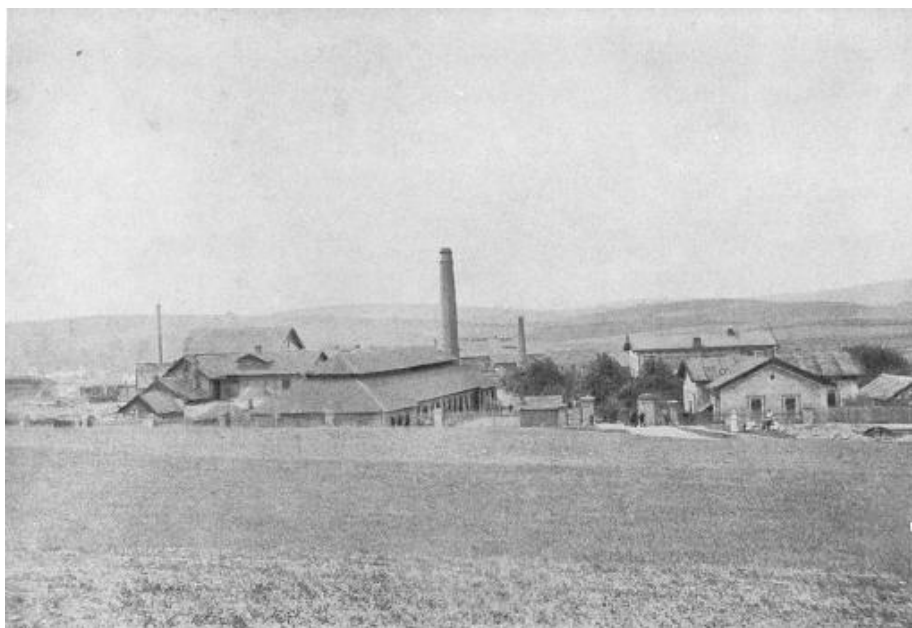
Příloha č. 2⁹²

⁹¹ HOLZKNECHT, V.; TRITA, B. *Ema Destinnová ve slovech i obrazech*, s. 19

⁹² HOLZKNECHT, V.; TRITA, B. *Ema Destinnová ve slovech i obrazech*, s. 17

Příloha č. 3⁹³

Příloha č. 4⁹⁴

⁹³ HOLZKNECHT, V.; TRITA, B. *Emá Destinnová ve slovech i obrazech*, s. 12

⁹⁴ HOLZKNECHT, V.; TRITA, B. *Emá Destinnová ve slovech i obrazech*, s. 39

Příloha č. 5⁹⁵

Výčet oper v roční posloupnosti, ve kterých účinkovala v ND (podle Rektoryse)

1901 – Carmen, Mignon Prodaná nevěsta

1903 – Mignon, Prodaná nevěsta

1908 – Aida, Bludný Holanďan, Dalibor, Sedlák kavalír, Komedianti, Afričanka, Tannhäuser, Carmen

1909 – Prodaná nevěsta

1910 – Tosca, Prodaná nevěsta

1912 – Tosca, Dalibor, Aida, Sedlák kavalír, Komedianti, Tannhäuser

1913 – Libuše, Šárka, Dalibor,

1917 – Dalibor, Prodaná nevěsta, Tannhäuser, Libuše

1918 – Tannhäuser, Libuše, Dalibor, Bludný Holanďan, Carmen, Aida, Prodaná nevěsta

1919 – Prodaná nevěsta, Dalibor, Tannhäuser

1923 – Dalibor, Don Giovanni, Tannhäuser, Lohengrin, Madame Butterfly

1924 – Lohengrin, Don Giovanni, Madame Butterfly, Tannhäuser

Toto je pouhý výčet oper bez udávání počtu představení.

⁹⁵ Z lit. : REKTORYS, A. *Ema Destinnová*

Příloha č. 6⁹⁶

Příloha č. 7⁹⁷

⁹⁶ POSPÍŠIL, M. *Z operního Olympu: pěvecké legendy 20. století*, s. 38

⁹⁷ HOLZKNECHT, V.; TRITA, B. *Ema Destinová ve slovech i obrazech*, s. 191

Příloha č. 8⁹⁸

Příloha č. 9⁹⁹

⁹⁸ HOLZKNECHT, V.; TRITA, B. *Ema Destinová ve slovech i obrazech*, s. 97

⁹⁹ HOLZKNECHT, V.; TRITA, B. *Ema Destinová ve slovech i obrazech*, s. 87

Příloha č. 10¹⁰⁰

Příloha č. 11¹⁰¹

¹⁰⁰ HOLZKNECHT, V.; TRITA, B. *Ema Destinnová ve slovech i obrazech*, s. 183

¹⁰¹ PROCHÁZKA, B.; FÜRBACH, F. *Ema Destinnová a její jihočeské sídlo*, s. 18

Příloha č. 12¹⁰²

Příloha č. 13¹⁰³

¹⁰² HOLZKNECHT, V.; TRITA, B. *Ema Destinová ve slověch i obrazech*, s. 267

¹⁰³ HOLZKNECHT, V.; TRITA, B. *Ema Destinová ve slověch i obrazech*, s. 13

Příloha č. 14¹⁰⁴

Příloha č. 15¹⁰⁵

¹⁰⁴ HOLZKNECHT, V.; TRITA, B. *Ema Destinová ve slověch i obrazech*, s. 25

¹⁰⁵ HOLZKNECHT, V.; TRITA, B. *Ema Destinová ve slověch i obrazech*, s. 22